

Київський національний торговельно-економічний університет
Кафедра економіки та фінансів підприємства

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

Політика управління оборотними активами підприємства

за матеріалами ТОВ «Фірма Дарницький гастроном», м. Київ

Студентки 2 курсу 5 м групи,
спеціальності 073
«Менеджмент», спеціалізації
«Фінансове управління»

Науковий керівник –
канд. екон. наук, доцент

Керівник освітньо-професійної
програми – канд. екон. наук, доц.

Мокруш Тетяни
Миколаївни

Вавдійчик Ірина
Миколаївна

Ситник Ганна
Вікторівна

Київ 2019

ЗМІСТ

	Стор.
ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ ПІДПРИЄМСТВА.	6
РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДЖЕННЯ СТАНУ УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ ТОВ «ФІРМА ДАРНИЦЬКИЙ ГАСТРОНОМ».	
2.1. Аналіз динаміки обсягу та структури оборотних активів підприємства	16
2.2. Аналіз стану фінансування оборотних активів підприємства	22
2.3. Оцінка ефективності управління оборотними активами підприємства	28
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПОЛІТИКИ УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ ПІДПРИЄМСТВА.	35
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ.	50
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.	52
ДОДАТКИ.	58

ВСТУП

Сучасний розвиток ринкових відносин в Україні підвищує відповідальність і самостійність підприємств у розробці та прийнятті управлінських рішень із забезпечення ефективності фінансово-господарської діяльності. Удосконалення системи управління оборотними активами є важливим напрямом підвищення ефективності функціонування підприємств. Значною мірою це стосується розробки і впровадження дієвих підходів в управлінні оборотними активами, які б забезпечували можливості прискорення їх обороту в процесі використання, оптимізації складу оборотних активів з позиції підвищення ефективності фінансово-господарської діяльності тощо.

Складність управління оборотними активами обумовлена наявністю у їх переліку великої кількості складових елементів, кожен з яких потребує індивідуалізації управління. Окрім того, динамічність зовнішнього середовища, розвиток управлінських та інформаційних технологій, потребує постійного удосконалення процесу управління оборотними активами на підприємстві. Відсутність методичних та сучасних інструментів управління оборотними активами є одним із факторів, що спричиняють зменшення прибутковості підприємств, погіршення їх фінансового стану, розбалансованості діяльності. Оборотні активи володіють пріоритетною роллю в забезпеченні платоспроможності, рентабельності та інших цільових результатів операційної діяльності підприємства.

Окрім того, динамічність зовнішнього середовища, розвиток управлінських та інформаційних технологій, потребує постійного удосконалення процесу управління оборотними активами на підприємстві. Отже оборотні активи є однією із вагомих складових майна підприємства, стан та ефективність управління якою обумовлює успішне функціонування підприємства на ринку.

Аналіз оборотних активів дозволяє визначити рівень забезпеченості підприємства оборотними активами та виявити резерви підвищення ефективності їх функціонування. Розробка управлінських рішень щодо

визначення потреби підприємства в оборотних активах та визначення джерел їх фінансування, обґрунтування заходів щодо вдосконалення політики управління оборотними активами підприємства є досить актуальною.

Питання управління оборотними активами висвітлені у працях багатьох сучасних науковців. Значний внесок у теорію управління здійснено як вітчизняними так зарубіжними дослідниками: І.О. Бланком, М.Д. Біликом, Є. Ф. Брігхемом, Гленом Арнольдом, Дж. К. Ван Хорном, Ф.Ф. Бутинцем, В.В. Вітлінським, Б. Мейлі, В.В. Ковальовим, Н.В.Колчиною, Г.О. Крамаренком, В.В. Коваленком, В.І. Пазиничем, А.М. Поддєрьогіним, Савчуком В.П., та іншими вченими.

Метою випускної кваліфікаційної роботи є дослідження теоретико-методичних основ управління оборотними активами підприємства.

Досягнення поставленої мети обумовило необхідність вирішення таких **завдань**:

- висвітлення теоретико-методичних засад управління оборотними активами підприємства;
- дослідження динаміки обсягу та структури оборотних активів підприємства;
- аналіз стану фінансування оборотних активів;
- оцінювання ефективності управління оборотними активами підприємства;
- обґрунтування напрямів вдосконалення політики управління оборотними активами підприємства.

Об'єктом дослідження є процес управління оборотними активами підприємства.

Предметом дослідження є теоретичні засади та практичні аспекти розробки основ управління оборотними активами підприємства.

Емпіричною базою дослідження є фінансова та статистична звітність ТОВ «ФІРМА ДАРНИЦЬКИЙ ГАСТРОНОМ». У 2018 році фінансово-господарська діяльність підприємства характеризувалася такими показниками: обсяг чистого

доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) – 167531,7 тис.грн., обсяг чистого прибутку – 2074,9 тис.грн.

Методи дослідження. Для досягнення мети і поставлених завдань у роботі використовувалися методи горизонтального та вертикального (структурного) аналізу, економіко-статистичний метод, метод техніко-економічних розрахунків та метод абсолютних різниць.

Інформаційною базою дослідження слугували літературні джерела вітчизняних та зарубіжних фахівців з проблем управління оборотними активами підприємства, нормативні, законодавчі акти України, дані бухгалтерського, статистичного та управлінського обліку ТОВ «Фірма Дарницький гастроном» за 2016-2018 рр.

Публікації результатів випускної кваліфікаційної роботи. За результатами проведеного дослідження опубліковано наукову статтю на тему «Теоретичні засади управління оборотними активами», яка увійшла у збірник наукових статей студентів КНТЕУ «Економіка та фінанси підприємства».

Практичне значення одержаних результатів. Практичне значення результатів проведеного дослідження спрямоване на удосконалення методів управління оборотними активами ТОВ «ФІРМА ДАРНИЦЬКИЙ ГАСТРОНОМ».

Структура роботи. Випускна кваліфікаційна робота складається зі вступу, 3 розділів, висновків і пропозицій, списку використаних джерел, додатків. Робота викладена на 51 сторінках комп'ютерного тексту, містить 1 ілюстрацію, 21 таблицю, список використаних джерел налічує 51 найменування.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ ПІДПРИЄМСТВА

Оборотні активи є однією із вагомих складових майна підприємства, стан та ефективність управління якими обумовлює успішне функціонування підприємства на ринку. Проте обґрунтування достатнього обсягу та оптимальної структури оборотних активів, які б забезпечували досягнення запланованих темпів розвитку підприємства та отримання запланованого прибутку, підтримували достатню платоспроможність підприємства та його фінансову стійкість, неможливе без застосування в практиці діяльності підприємства сучасних методичних підходів до управління оборотним активами.

Оборотні активи підприємства являють собою частину майна підприємства, яка втілена в матеріально-виробничих запасах, не закінчених розрахунках, залишках грошових коштів і фінансових вкладеннях. А саме, до оборотних активів належать: запаси, дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги; дебіторська заборгованість за розрахунками; інша поточна дебіторська заборгованість; поточні фінансові інвестиції; гроші та їх еквіваленти; інші оборотні активи. З позиції фінансового менеджменту оборотні активи підприємства класифікуються за різними ознаками.

Згідно Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: «оборотні активи – це гроші та їх еквіваленти, що не обмежені у використанні, а також інші активи, призначені для реалізації чи споживання протягом операційного циклу чи протягом дванадцяти місяців з дати балансу» [32].

Слід зазначити, що дане визначення оборотних активів є найбільш точним і повним, однак воно відображає тільки матеріальний аспект оборотних активів і не враховує вартісних.

Як економічну категорію стосовно підприємства оборотні активи представляють собою «сукупність матеріальних та грошових цінностей (економічних ресурсів) підприємства, що знаходяться в постійному

кругообороті, змінюють свою матеріальну форму протягом одного операційного циклу та в повному обсязі переносять свою вартість на товари, що реалізує підприємство» [37].

Підсумовуючи викладені підходи науковців до розкриття сутності оборотних активів можна виокремити наступні основні сутнісні характеристики: характер функціонування; час перенесення вартості засобів на готовий продукт або час протягом якого певний вид активів може бути перетворений у грошову форму; склад елементів.

Таким чином, узагальнюючи викладені вище визначення оборотних активів їх можна визначити як елемент ресурсного потенціалу, що контролюється підприємством й призначений для забезпечення безперервного й планомірного процесу господарської діяльності, споживається однократно з метою забезпечення певної економічної вигоди у майбутньому.

Для більш глибокого розуміння сутності оборотних активів та необхідності управління ними їх класифікують за такими основними ознаками [5], які представлені на рис.1.

За характером фінансових джерел формування виділяють: «валові, чисті й власні оборотні активи. Валові оборотні активи характеризують загальний їх обсяг, що сформований за рахунок як власного так і позикового капіталу. Чисті оборотні активи (або чистий робочий капітал) характеризує ту частину їх обсягу, що сформована за рахунок власного та довгострокового позикового капіталу. Власні оборотні активи характеризують ту їх частину, що сформована за рахунок власного капіталу підприємства» [5].

За функціональними видами оборотні активи поділяються на: запаси, дебіторську заборгованість, гроші та їх еквіваленти, поточні фінансові інвестиції, інші оборотні активи (рис.1.1).

За характером участі в операційному процесі виділяють:

«оборотні активи, що обслуговують виробничий цикл підприємства, – це сукупність оборотних активів підприємства у формі запасів сировини,

матеріалів і напівфабрикатів, обсягу незавершеної продукції й запасів готової продукції;

оборотні активи, що обслуговують фінансовий (грошовий) цикл підприємства, – це сукупність усіх товарно-матеріальних запасів і суми поточної дебіторської заборгованості за вирахуванням суми кредиторської заборгованості.

За періодом функціонування оборотних активів: «постійна частина оборотних активів – це незмінна частина їх розміру, що не залежить від сезонних та інших коливань операційної діяльності підприємства і не пов'язана з формуванням запасів товарно-матеріальних цінностей сезонного зберігання, дострокового завозу та цільового призначення. Тобто, це мінімальний запас оборотних активів, який необхідний підприємству для здійснення операційної діяльності. Змінна частина оборотних активів – це запас оборотних активів, який може змінюватись в залежності від сезонного зростання обсягів виробництва та реалізації, необхідністю формування запасів товарно-матеріальних цінностей сезонного зберігання, дострокового завозу та цільового призначення. У складі цієї частини виділяють середню та максимальну частину оборотних активів» [5].

У праці [27] управлінням оборотними активами розглядають як сегмент загальної фінансової стратегії підприємства, спрямований на забезпечення необхідної потреби в оборотних активах та джерелах їх фінансування, для забезпечення стабільної ефективності діяльності та фінансової самостійності суб'єкта господарювання.

Оборотні активи підприємства

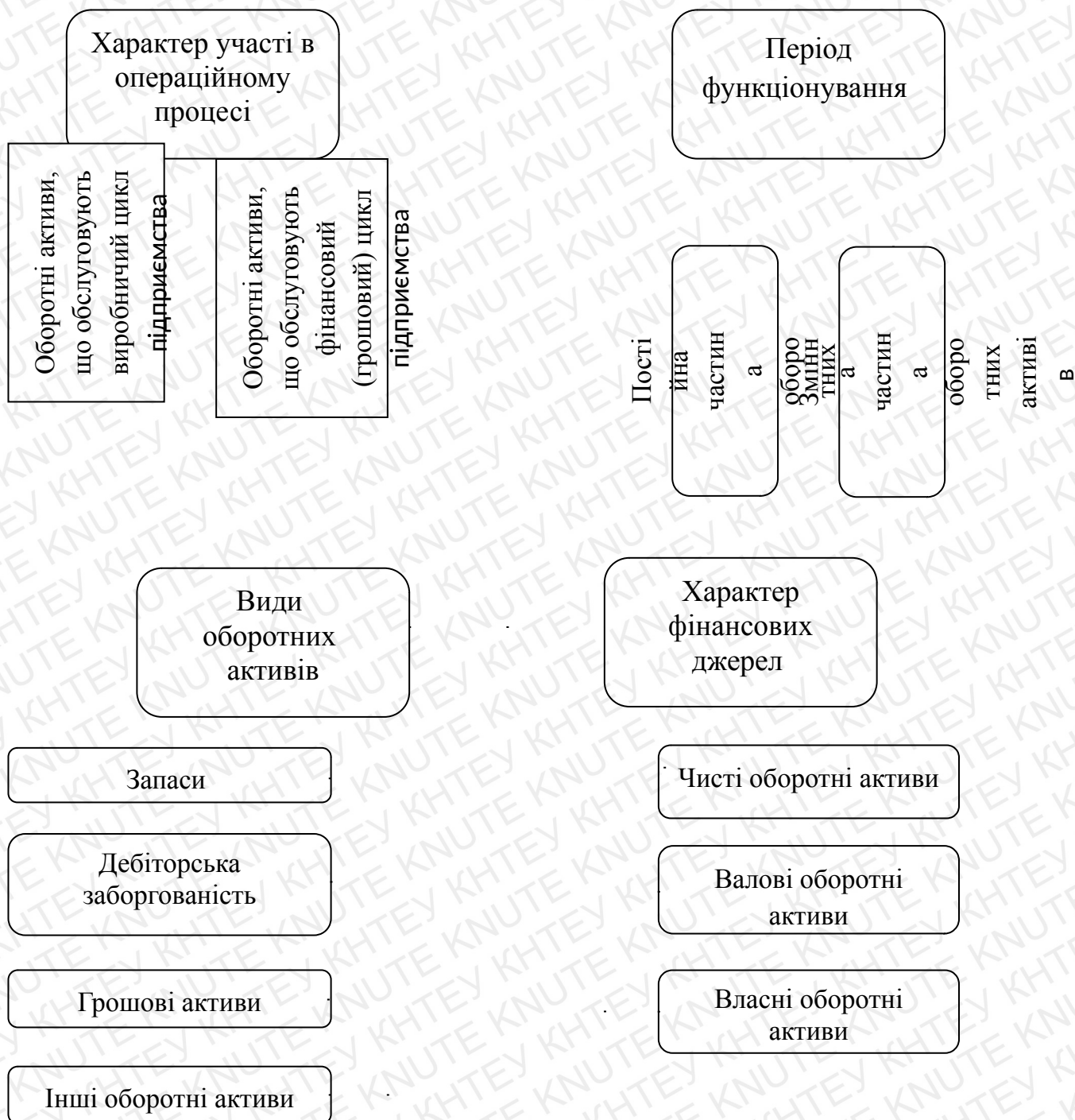

Рис. 1.1. Класифікація оборотних активів підприємства [5]

У сучасній економічній науці склалися численні підходи до класифікації оборотних активів підприємства, виділені різноманітні ознаки розподілу оборотних активів. Основні підходи до класифікації оборотних активів як об'єкта управління представлені в таблиці 1.1.

Таблиця 1.1

**Класифікація оборотних активів підприємства,
як об'єкта управління [4]**

Класифікація оборотних активів 1	Вид оборотних активів 2
За видами	Короткострокові фінансові інструменти, засоби в розрахунках, матеріальні запаси
За ступенем використання	Оборотні активи, що перебувають в експлуатації або інвестиційній діяльності. Оборотні активи, що тимчасово не використовуються.
За джерелами формування	Валові, чисті.
За ступенем ліквідності	Абсолютно ліквідні, середньоліквідні, низьколіквідні
За функціональним призначенням	Виробничі, невиробничі
За характером участі в різних видах діяльності	Операційні, інвестиційні
За ступенем керованості	Нормовані, ненормовані
За способом відбиття в балансі підприємства	Матеріальні оборотні активи (запаси), дебіторська заборгованість (кошти в розрахунках), грошові кошти
За рівнем цінності	Мінімально можливої цінності, середньої можливої цінності, потенційно високої можливої цінності
За видами ризиків	Ризики природних втрат; ризики нереалізації; ризики неповернення боргу; ризик інфляції
За рівнем ризиків	Виправданий, підвищений, недопустимий
За рівнем одержання доходу	Високододісні, низькододісні, бездодісні

Причини ефективного управління оборотними активами на підприємстві такі: 1) значна частина активів на підприємстві належить оборотним коштам; 2)

збільшення доходів та зменшення дефіциту грошових коштів є результатом якісного управління оборотними коштами; 3) питання оборотних коштів вирішуються безперервно та вимагають більшого часу, ніж інші процеси управління; інвестована сума в систему оборотних активів здатна до щоденних активних змін, тому вона повністю контролюється для результативного використання грошових коштів; 4) для максимізації норм прибутку та мінімізації комерційних ризиків має забезпечуватись раціональне управління оборотними активами [45].

У загальноприйнятому розумінні управління представляє собою сукупність заходів по забезпеченню впорядкованого, керованого розвитку об'єкта управління, як системи, по досягненню ним певної мети. У відповідності із системним підходом процес управління проявляється у виявленні проблем та завдань управління, вивченні цілей вирішення окремих задач, конструюванні та використанні механізмів досягнення як поточних, так і довгострокових, стратегічних цілей життєдіяльності об'єкта управління [50].

У багатьох наукових працях, з проблем управління оборотними активами наводиться визначення поняття «управління оборотними активами», зміст якого визначається процесом впливу на обсяг і структуру оборотних активів, а також джерела їх формування з метою підвищення ефективності використання.

За визначенням Коробова Н.М. політика управління оборотними активами представляє собою формування методологічного інструментарію управління техніко-технологічними процесами використання оборотних активів на підприємствах [25].

Коваленко Л.О. розглядає управління оборотними активами як вивчення змін, які відбулися у формуванні необхідного обсягу та складу оборотних активів, раціоналізації, оптимізації структури джерел їх фінансування [23, с. 67]. Отже, Коваленко Л.О. розглядає систему управління оборотними активами, як вивчення змін, які відбулись у формуванні обсягу та складу оборотних активів.

Найбільш повне визначення сутності управління оборотними активами надає Бланк І.О., відповідно до позиції якого управління оборотними активами є системою принципів і методів розробки і реалізації управлінських рішень, пов'язаних із встановленням оптимальних розмірів їх обсягу та структури, які задовольняють потреби підприємства в окремих їх видах, і залучення з різних джерел та в різноманітних формах для здійснення господарської діяльності підприємства, забезпеченням умов оптимізації процесу їх оборотності [4].

Можна стверджувати, що управління оборотними активами представляє собою сукупність принципів, методів та інструментів впливу на обсяг та структуру оборотних активів та джерел їх фінансування, з метою досягнення поставлених цілей (забезпечення цільового рівня рентабельності, ліквідності та оборотності) при оптимальних затратах ресурсів.

Управління оборотними активами спрямоване на вирішення таких завдань, як: «формування достатнього обсягу оборотних активів із позиції забезпечення поточної платоспроможності; оптимізація елементів оборотних активів, спрямована на виконання нормативів ліквідності; 3) ефективне використання оборотних активів для забезпечення прибутковості та рентабельності діяльності суб'єкта господарювання; 4) формування джерел фінансування оборотних активів з урахуванням вимог забезпечення фінансової стійкості» [21].

Головною метою управління оборотними активами є максимізація прибутку на вкладений капітал при забезпеченні достатньої платоспроможності підприємства. Управління оборотними активами в першу чергу має передбачити визначення їх оптимальних обсягів, вибір варіантів фінансування та забезпечення ефективності використання. Оптимальний обсяг оборотних активів з одного боку повинен забезпечувати функціонування підприємства, а з іншого досягти мінімального розміру не включених в оборот активів. Необхідний обсяг оборотних активів слід оптимізувати виходячи з двох основних критеріїв: ліквідності та прибутковості. Стратегія управління оборотними активами полягає в пошуку компромісу між ризиком втрати

ліквідності та ефективністю господарської діяльності підприємства. Так, для підвищення рентабельності грошові кошти повинні бути вкладені в різні оборотні активи з більш низькою ліквідністю ніж гроші. А для забезпечення стійкої платоспроможності підприємства на поточному рахунку повинна постійно знаходитись певна сума коштів фактично вилучених з обороту для поточних платежів. Важливою задачею в управлінні оборотними активами є забезпечення оптимального співвідношення між платоспроможністю та рентабельністю шляхом підтримки відповідних розмірів та структури оборотних активів, яка в свою чергу представляє собою певне співвідношення між окремими елементами матеріально-речового складу оборотних активів.

Управління оборотними активами передбачає досягнення оптимального співвідношення між платоспроможністю та рентабельністю шляхом оптимізації обсягу та структури оборотних активів, вибором оптимальної структури джерел їх фінансування, підтримання фінансової рівноваги підприємства.

Розглянемо основні етапи управління оборотними активами на прикладі підприємства торгівлі. Процес управління складається з наступних основних етапів:

1. «Аналіз оборотних активів. Метою цього аналізу є виявлення тенденцій динаміки загального їх обсягу і складу, а також вивчення ефективності їх використання. На першому етапі аналізу розглядається динаміка загального обсягу оборотних активів підприємства торгівлі – темпи зміни загальної суми оборотних активів у зіставленні з темпами зміни обсягу реалізації товарів; питомої ваги оборотних активів в загальній сумі активів підприємства» [45].

На другому етапі аналізу розглядається динаміка складу оборотних активів підприємства торгівлі в розрізі наступних їх видів: грошові кошти, авансовані в товарні запаси; грошові кошти, авансовані в дебіторську заборгованість; грошові кошти та їх еквіваленти; інші види оборотних активів.

На третьому етапі аналізу вивчається ефективність використання оборотних активів підприємства торгівлі. Ця ефективність характеризується трьома найважливішими показниками – коефіцієнтом оборотності оборотних активів; періодом обороту оборотних активів; рівнем рентабельності оборотних активів.

2. Вибір політики формування оборотних активів.

3. «Оптимізація обсягу оборотних активів. Процес цієї оптимізації охоплює два основних етапи. На першому етапі оптимізації на підприємстві розраховуються нормативи окремих видів оборотних активів, в першу чергу, засобів, авансованих в товарні запаси, які відволікаються у дебіторську заборгованість і збережених у формі залишку грошових коштів. На другому етапі оптимізації структура оборотних активів уточнюється з позицій їх ліквідності» [45, с. 102].

4. Оптимізація співвідношення постійної і змінної частини оборотних активів.

5. Забезпечення необхідної ліквідності оборотних активів.

6. Забезпечення необхідної рентабельності оборотних активів. Як і будь-який вид активів, оборотні активи повинні приносити підприємству торгівлі певний прибуток. Цей прибуток генерується в процесі обслуговування оборотними активами всієї господарської діяльності підприємства.

7. Вибір форм і джерел фінансування оборотних активів.

Можна виділити три основні моделі управління фінансуванням оборотних активів [45]: агресивна модель; консервативна модель; помірна модель управління.

Управління оборотними активами представляє собою комплекс заходів, які спрямовані на забезпечення умов оптимізації та безперервного процесу збільшення їх обсягу, формування достатнього їх обсягу, раціональної структури й ефективної організації їх використання. Політика управління оборотними активами являє собою частина загальної фінансової стратегії

підприємства, що полягає у формуванні необхідного обсягу і складу оборотних активів, раціоналізації й оптимізації структури джерел їхнього фінансування.

Управління оборотними активами представляє собою складний процес, який обумовлюється обсягом оборотного капіталу, що використовується в операційному процесі, прискорення обороту капіталу і забезпечення постійної платоспроможності підприємства тощо. Складність, важливість та індивідуалізація управління оборотними активами підприємств, визначаються значним обсягом інвестованих у їх розвиток фінансових ресурсів, різноманіттям їх видів і конкретних різновидів, високою динамікою трансформації, роллю у прискоренні обороту капіталу та забезпеченні постійної платоспроможності, рентабельності та фінансової стійкості.

РОЗДІЛ 2

ДОСЛІДЖЕННЯ СТАНУ УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ ТОВ «ФІРМА ДАРНИЦЬКИЙ ГАСТРОНОМ»

2.1. Аналіз динаміки обсягу та структури оборотних активів підприємства

Аналіз в системі управління оборотними активами підприємства в найбільш загальному вигляді представляє собою спосіб накопичення, трансформації та використання інформації фінансового характеру, що має на меті: оцінити склад оборотних активів підприємства за їх окремими видами, дозволяє оцінити рівень їх ліквідності, оцінити поточне та перспективне становище підприємства з точки зору ліквідності та платоспроможності; оцінити можливі та доцільні темпи розвитку підприємства з позиції їх фінансового забезпечення. Зміст та результативність аналізу та планування, що є складовими частинами процесу управління, залежать від багатьох факторів, умов та обмежень.

Основною метою проведення аналізу є визначення рівня забезпеченості підприємства оборотними активами й виявлення резервів підвищення ефективності їх використання.

Інформаційною базою проведення аналізу оборотних активів підприємства є інформація, наведена у формах звітності №1 «Баланс» та № 2 «Звіт про фінансові результати та їх використання». На першому етапі аналізу необхідно дослідити динаміку обсягу та структури оборотних активів досліджуваного підприємства. Структура оборотних активів не є раз і назавжди постійною величиною. Вона змінюється впродовж року в залежності від зміни характеру господарської діяльності підприємства, особливостей формування запасів. Аналітичне дослідження доцільно розпочати з дослідження динаміки основних показників діяльності підприємства. Динаміка результатів діяльності підприємства наведена в табл.2.1.

Таблиця 2.1

**Динаміка основних результатів господарської діяльності ТОВ
«ФІРМА ДАРНИЦЬКИЙ ГАСТРОНОМ»
за 2016-2018 рр.**

Стаття	2016 рік	2017 рік	2018 рік	Темп росту ланцюговий, %	
				2017 рік	2018 рік
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	164683,3	166995,0	167531,7	101,4	100,3
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	135040,3	136935,9	137376,0	101,4	100,3
Валовий: прибуток	29643,0	30059,1	30155,7	101,4	100,3
збиток					
Інші операційні доходи	1646,8	1670,0	1675,3	101,4	100,3
Адміністративні витрати	4940,5	5009,9	5026,0	101,4	100,3
Витрати на збут	23055,7	23379,3	23454,4	101,4	100,3
Інші операційні витрати	1646,8	1670,0	1675,3	101,4	100,3
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	1646,8	1670,0	1675,3	101,4	100,3
Інші доходи	562,1	626,5	855,1	111,5	136,5
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	2208,9	2296,5	2530,4	104,0	110,2
збиток					
Витрати (дохід) з податку на прибуток	397,6	413,4	455,5	104,0	110,2
Чистий фінансовий результат: прибуток	1811,3	1883,1	2074,9	104,0	110,2

За даними табл. 2.1 можна зробити висновок про збільшення обсягів чистого доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), яка збільшилась у 2017 році на 1,4%, а у 2018 році на 0,3% порівняно з попереднім роком. На досліджуваному підприємстві спостерігається стійка тенденція до збільшення обсягів чистого прибутку, який зростає з 1811,3 тис. грн. у 2016 році до 2074,9 тис. грн. у 2018 році.

Для проведення аналітичного дослідження необхідно здійснити порівняння динаміки загального обсягу активів та обсягу оборотних активів у їх складі. На досліджуваному підприємстві оборотні активи займають переважачу частку в загальному обсязі активів. Динаміка питомої ваги

оборотних активів в загальному обсязі активів представлена в табл. 2.2. За даними табл. 2.2 можна зробити висновок, що найбільша частка оборотних активів впродовж досліджуваного періоду спостерігається у 2018 році, коли вона становила 43% до загального обсягу активів. На підприємстві спостерігається тенденція до поступового збільшення частки оборотних активів в загальному обсязі активів: у 2016 році їх питома вага становила 36,6%, у 2016 році їх питома вага становила 38,2%, а у 2018 році питома вага збільшується до 43% (табл. 2.2).

Таблиця 2.2

**Питома вага оборотних активів в загальному обсязі активів ТОВ
«ФІРМА ДАРНИЦЬКИЙ ГАСТРОНОМ»
за 2016-2018 рр.**

Показники	2016 рік	2017 рік	2018 рік	Темп росту показників (%)	
				2016 до 2015	2017 до 2016
Загальний обсяг активів, тис. грн.	27264,2	25677,6	24802,4	94,2	96,6
Обсяг оборотних активів, тис. грн.	9989,2	9810,4	10677,4	98,2	108,8
Питома вага оборотних активів в загальному обсязі активів, %	36,6	38,2	43,0	104,3	112,7

Динаміка середнього обсягу оборотних активів підприємства ТОВ «Фірма Дарницький гастроном» наведена в табл. 2.3. За даними таблиці можна зробити висновок про значне збільшення загального обсягу оборотних активів в порівнянні з базовим періодом – загальна сума оборотних активів збільшилась з 9989,2 тис. грн. у 2016 році до 10677,4 тис. грн., темп зміни базисний становить 106,8%.

Збільшення відбувається за всіма складовими оборотних активів досліджуваного підприємства. Так, обсяг запасів збільшився з 5936,9 тис.грн. у 2016 році до 6510,3 тис.грн. у 2018 р. Найбільший темп зміни даної складової оборотних активів спостерігається у 2017 р., коли темп зміни становив 106,7% по відношенню до попереднього року. У 2018 році темп зміни по відношенню до попереднього року становив 102,8% (табл. 2.3).

Загальний обсяг дебіторської заборгованості заборгованості за продукцію, товари, роботи на підприємстві збільшився з 1457 тис.грн. у 2016 році до 2153,1 тис. грн. у 2018 році (табл. 2.3).

Таблиця 2.3

Динаміка обсягу оборотних активів підприємства ТОВ «Фірма Дарницький гастроном» за 2016-2018 рр.

Показники	Середні значення оборотних активів, тис. грн.			Абсолютне відхилення ланцюгове, тис.грн.		Темп росту ланцюговий,%	
	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2017 р.	2018 р.	2017 р.	2018 р.
Запаси	5936,9	6332,5	6510,3	395,6	177,8	106,7	102,8
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1457,0	1759,2	2153,1	302,2	393,9	120,7	122,4
Дебіторська заборгованість за розрахунками:							
за виданими авансами	296,3	210,4	213,0	-85,9	2,6	71,0	101,2
з бюджетом	420,5	387,0	392,1	-33,5	5,1	92,0	101,3
Гроші та їх еквіваленти	1878,5	1121,3	1408,9	-757,2	287,6	59,7	125,6
Оборотні активи	9989,2	9810,4	10677,4	-178,8	867,0	98,2	108,8

Така стаття оборотних активів, як «Дебіторська заборгованість за виданими авансами» зменшилась з 296,3 тис.грн. у 2016 році до 213 тис.грн. у 2018 році. Така стаття оборотних активів, як «Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом» зменшилась з 420,5 тис.грн. у 2016 році до 392,1 тис.грн. у 2018 році. (табл. 2.3). Така стаття оборотних активів, як «Гроші та їх еквіваленти» зменшилась з 1878,5 тис.грн. у 2016 році до 1408,9 тис.грн. у 2018 році. У 2016 році порівняно з попереднім періодом обсяг даної статті зменшився на 757,2 тис.грн. по відношенню до попереднього року, а у 2018 році їх обсяг порівняно з попереднім роком збільшується на 287,6 тис.грн. (табл. 2.3). Структура оборотних активів досліджуваного підприємства представлена в табл. 2.4.

Таблиця 2.4

**Структура оборотних активів ТОВ «Фірма Дарницький гастроном»
за 2016-2018 рр.**

Показники	Питома вага оборотних активів, %			Абсолютне ланцюгове відхилення, п.п.	
	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2017 р.	2018 р.
Запаси	59,4	64,5	61,0	5,1	-3,6
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	14,6	17,9	20,2	3,3	2,2
Дебіторська заборгованість за розрахунками:					
за виданими авансами	3,0	2,1	2,0	-0,8	-0,1
з бюджетом	4,2	3,9	3,7	-0,3	-0,3
Гроші та їх еквіваленти	18,8	11,4	13,2	-7,4	1,8
Оборотні активи	100,0	100,0	100,0	0	0

Важливим етапом аналізу оборотних активів є дослідження їх елементного складу. На цій стадії аналізу розглядається динаміка складу оборотних активів підприємства у розрізі їх основних видів: запасів, дебіторської заборгованості; залишків грошових активів та їх еквівалентів.

За даними табл. 2.4. можна зробити висновок про те, що найбільшу питому вагу у складі оборотних активів підприємства займають запаси: у 2016 році їх питома вага становила 59,4%, у 2017 році питома вага даної складової оборотних активів збільшилась на 5,1% і становила 64,5%, у 2018 році відбулось зменшення питомої ваги на 3,6 п.п. і у складі оборотних активів запаси становили 61%.

На другому місці у складі оборотних активів знаходиться дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги, питома вага якої у 2016 році становила 14,6%. У 2017 році питома вага дебіторської заборгованості за продукцію, товари, роботи, послуги збільшилась на 3,3 п.п. і становила 17,9%.

У 2018 році питома вага даної складової оборотних активів збільшилась на 2,2% і становила 20,2%. Дебіторська заборгованість представляє собою суму заборгованості юридичних та фізичних осіб (дебіторів) на користь підприємства. Поточна дебіторська заборгованість являє собою дебіторську заборгованість, яка виникає у ході нормального операційного циклу або буде погашена протягом дванадцяти місяців з дати балансу. Існування дебіторської заборгованості є, певною мірою, об'єктивним процесом, пов'язаним із забезпеченням кругообороту коштів як передумови проведення господарсько-фінансової діяльності. Проте надмірний обсяг виникнення дебіторської заборгованості, порушення термінів її погашення або неможливість погашення взагалі є досить негативними ознаками фінансового стану підприємства. Залежно від відносин, що обумовлюють виникнення дебіторської заборгованості виділяють такі її види: дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги; дебіторська заборгованість за розрахунками, дебіторська заборгованість з нарахованих доходів, інша поточна дебіторська заборгованість.

Доволі високу питому вагу у складі оборотних активів досліджуваного підприємства займають гроші та їх еквіваленти: у 2016 році їх частка становила 18,8%, у 2017 році – 11,4%, у 2018 році – 13,2%.

Отже, аналіз динаміки і структури оборотних активів за аналізований період показав, що досліджуване підприємство має достатні обсяги оборотних активів, величина яких має тенденцію до зростання.

За результатами проведеного аналізу можна зробити висновок про збільшення загального обсягу оборотних активів на підприємстві в порівнянні з базовим періодом. Оскільки на підприємстві за досліджуваний період збільшився обсяг чистого доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), то можна зробити висновок про те, що зростання обсягу оборотних активів є економічно виправданим. Враховуючи збільшення обсягів обсяг чистого доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт,

послуг) за досліджуваний період, збільшення обсягів оборотних активів є позитивною тенденцією.

Вертикальний аналіз оборотних активів показав наявність у їх складі значної частки дебіторської заборгованості, що може негативно відобразитись на фінансовому стані підприємства у зв'язку із збільшенням ризику втрати інвестованих в даний вид оборотних активів коштів. Отже на підприємстві є доцільним здійснити оптимізацію її обсягу. Таким чином, буде проведено певне вивільнення оборотних коштів, які протягом розглянутого періоду було заморожено у вигляді дебіторської заборгованості. Це обумовлено тим, що скорочення дебіторської заборгованості є одним із наявних резервів зниження потреби підприємства в оборотних активах та прискорення швидкості їх обертання. Таким чином, очевидно є необхідність удосконалення системи управління оборотними активами з метою ефективного їх використання.

2.2. Аналіз стану фінансування оборотних активів підприємства

Ефективність господарської діяльності багато в чому залежить від стану оборотних активів. Таким чином, при формуванні і впровадженні на підприємстві системи управління оборотними активами доцільно враховувати політику фінансування його оборотних активів та вибір джерел фінансування.

В перебігу фінансування оборотних активів підприємством використовуються власні та позикові джерела фінансування. За інших рівних умов зростання питомої ваги власних джерел фінансування (власного оборотного капіталу) у загальному їх обсязі сприяє зниженню рівня фінансового ризику підприємства внаслідок підвищення його фінансової стійкості.

Разом з тим, використання лише власного оборотного капіталу для фінансування оборотних активів позбавляє підприємство можливостей розширення обсягів діяльності внаслідок обмеженості його обсягу. Правильний

				2017	2018	2017	2018
I. Власний капітал							
Зареєстрований (пайовий) капітал	10000,0	10000,0	10000,0	0,0	0,0	100,0	100,0
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1098,0	1123,0	1257,0	25,0	134,0	102,3	111,9
Усього за розділом I	11098,0	11123,0	11257,0	25,0	134,0	100,2	101,2
III. Поточні зобов'язання і забезпечення							
Поточна кредиторська заборгованість за:							
товари, роботи, послуги	14166,0	13147,2	11524,0	-1018,8	-1623,2	92,8	87,7
розрахунками зі страхування	54,0	37,0	42,0	-17,0	5,0	68,5	113,5
розрахунками з оплати праці	270,0	178,0	220,0	-92,0	42,0	65,9	123,6
за одержаними авансами	50,0	85,0	91,0	35,0	6,0	170,0	107,1
із внутрішніх розрахунків	369,0	421,0	387,0	52,0	-34,0	114,1	91,9
Поточні забезпечення	514,2	387,0	489,0	-127,2	102,0	75,3	126,4
Інші поточні зобов'язання	743,0	299,4	792,4	-443,6	493,0	40,3	264,7
Усього за розділом III	16166,2	14554,6	13545,4	-1611,6	-1009,2	90,0	93,1
Всього джерел фінансування	27264,2	25677,6	24802,4	-1586,6	-875,2	94,2	96,6

Обсяг власного капіталу у 2017 році збільшився порівняно з попереднім роком на 25 тис.грн., темп зміни становив 100,2%, у 2018 році обсяг власного капіталу збільшився на 134 тис.грн. і становив 11257 тис.грн., темп зміни становив 101,2%. За досліджуваний період спостерігається тенденція до зменшення обсягу поточних зобов'язань, який у 2018 році зменшується на 1009,2 тис.грн. порівняно з попереднім роком.

Важливе значення має дослідження структури капіталу підприємства, яка представлена в табл. 2.6.

Таблиця 2.6

Динаміка структури джерел фінансування діяльності ТОВ «Фірма Дарницький гастроном» за 2016-2018 рр.

--	--	--	--	--	--	--	--

ПАСИВ	2016	2017	2018	Відхилення ланцюгове, п.п.	
				2017	2018
I. Власний капітал					
Зареєстрований (пайовий) капітал	36,7	38,9	40,3	2,3	1,4
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	4,0	4,4	5,1	0,3	0,7
Усього за розділом I	40,7	43,3	45,4	2,6	2,1
III. Поточні зобов'язання і забезпечення					
Поточна кредиторська заборгованість за:					
товари, роботи, послуги	52,0	51,2	46,5	-0,8	-4,7
розрахунками зі страхування	0,2	0,1	0,2	-0,1	0,0
розрахунками з оплати праці	1,0	0,7	0,9	-0,3	0,2
за одержаними авансами	0,2	0,3	0,4	0,1	0,0
із внутрішніх розрахунків	1,4	1,6	1,6	0,3	-0,1
Поточні забезпечення	1,9	1,5	2,0	-0,4	0,5
Інші поточні зобов'язання	2,7	1,2	3,2	-1,6	2,0
Усього за розділом III	59,3	56,7	54,6	-2,6	-2,1
Всього джерел фінансування	100,0	100,0	100,0	0,0	0,0

В якості джерел фінансування оборотних активів можна використовувати зареєстрований капітал підприємства, нерозподілений прибуток, цільове фінансування та цільові надходження, приріст сталих пасивів. На початок досліджуваного періоду у складі джерел фінансування власний капітал становить 40,7%, поточні зобов'язання займають 59,3%.

У 2017 році відбувається збільшення питомої ваги власного капіталу на 2,6%, і питома вага відповідно становить 43,3% (табл.2.6). Відповідно у цьому році відбувається зменшення питомої ваги поточних зобов'язань до 56,7%. Довгострокові зобов'язання на підприємстві впродовж досліджуваного періоду відсутні. У 2018 році спостерігається тенденція до збільшення питомої ваги власного капіталу і зменшення питомої ваги поточних зобов'язань: власний капітал займає 45,4%, а питома вага поточних зобов'язань становить 54,6% (табл.2.6). Управління оборотними активами здійснюється у таких двох

напрямах, як формування необхідного обсягу та визначення структури оборотних активів та вибір джерел їх фінансування.

Управління фінансуванням оборотних активів підпорядковане цілям забезпечення необхідної потреби в них відповідними фінансовими ресурсами та оптимізації структури джерел формування цих ресурсів. Суть політики управління оборотним капіталом полягає у визначенні величини і структури джерел фінансування оборотних активів.

Характеристика типів управління фінансуванням оборотних активів підприємства представлена в табл. 2.7.

В цілому, вибір моделі управління фінансуванням оборотних активів зводиться до виділення відповідної частки капіталу, тобто довгострокових джерел фінансування, яка розглядається як джерело покриття оборотних активів, різниці між довгостроковими пасивами і необоротним капіталом.

В цілому, оборотні активи підприємства можуть бути представлені як сума двох основних складових постійної частини оборотних активів та змінної частини оборотних активів.

Прийнято вважати, що необоротні активи підприємства і постійна частина оборотних активів (необхідний обсяг для здійснення діяльності підприємства) повинні фінансуватися за рахунок власних джерел або за рахунок чистого робочого капіталу, в той час, як змінна частина оборотних активів може бути профінансована за рахунок короткострокових позикових і залучених джерел. Такий варіант фінансування характерний для помірною типу політики фінансування оборотних активів.

Таблиця 2.7

Ідентифікація типу політики фінансування оборотних активів підприємства

Складові частини оборотних активів	Сума, тис. грн.	Питома вага, %	Джерела фінансування оборотних активів	Сума, тис. грн.	Питома вага, %	Тип політики фінансування
2016 рік						
1. Змінна частина оборотних активів	3196,50	32,00	1. Оборотні активи, що формуються за рахунок позикових коштів	9989,20	100,00	агресивний
2. Постійна частина оборотних активів	6792,65	68,00	2. Власний оборотний капітал	0	0,00	
3. Всього оборотних активів	9989,20	100,00	3. Всього джерел фінансування	9989,20	100,00	
2017 рік						
1. Змінна частина оборотних активів	3237,40	33,00	1. Оборотні активи, що формуються за рахунок позикових коштів,	9810,40	100,00	агресивний
2. Постійна частина оборотних активів	6572,97	67,00	2. Власний оборотний капітал	0	0,00	
3. Всього оборотних активів	9810,40	100,00	3. Всього джерел фінансування	9810,40	100,00	
2018 рік						
1. Змінна частина оборотних активів	3523,50	33,00	1. Оборотні активи, що формуються за рахунок позикових коштів	10677,40	100,00	агресивний
2. Постійна частина оборотних активів	7153,86	67,00	2. Власний оборотний капітал	0	0,00	
3. Всього оборотних активів	10677,40	100,00	3. Всього джерел фінансування	10677,40	100,00	

Для підприємств, які мінімізують оборотні активи, їх питома вага у загальній сумі активів низька, а період оборотності оборотних активів незначний – це ознаки агресивної політики фінансування, яка характеризується високим рівнем рентабельності активів, але несе в собі надмірний ризик виникнення технічної неплатоспроможності.

Прийнято вважати, що постійна частина оборотних активів та змінна частина оборотних активів повинні фінансуватися за рахунок власних джерел або за рахунок чистого робочого капіталу.

Підприємство використовує агресивну модель фінансування оборотних активів у 2016-2018 рр. З позиції ліквідності ця стратегія є надто ризиковою.

Найчастіше реалізація на підприємстві тієї чи іншої моделі фінансування оборотних активів здійснюється шляхом управління величиною оборотних активів і короткострокових пасивів. В умовах економічної нестабільності агресивна політика фінансування оборотних активів є найбільш ризикованою.

2.3. Оцінка ефективності управління оборотними активами підприємства

З позиції формування комплексного аналітичного висновку оцінку ефективності управління оборотними активами доцільно проводити з використанням коефіцієнтного аналізу, зокрема аналізу коефіцієнтів оборотності (ділової активності), рентабельності та платоспроможності [42].

Використання даного методу дозволяє знайти вузькі місця в управлінні кожною функціональною складовою оборотних активів підприємства, виявити ті статті оборотних активів, обсяги яких є необґрунтованими та потребують розробки заходів щодо їх оптимізації.

Розраховані показники дозволяють провести порівняльну оцінку вказаних показників в динаміці та його співставну оцінку з будь-якою базою,

наприклад: із загальноприйнятими стандартними параметрами; середньогалузевими показниками; аналогічними показниками попередніх років (періодів); показниками конкурентних підприємств. Аналіз показників ефективності управління оборотними активами полягає в порівнянні їх значень з оптимальними величинами, а також у вивченні їх динаміки за досліджуваний період.

Управління оборотними активами підприємства пов'язане з конкретними особливостями формування його операційного циклу. Динаміка показників оборотності оборотних активів, тривалості операційного та фінансового циклів наведено в табл. 2.8.

Операційний цикл представляє собою період повного обороту всієї суми оборотних активів, в процесі якого проходить зміна окремих їх видів. В процесі операційного циклу оборотні активи підприємства проходять певні стадії, послідовно змінюючи свої форми. Найважливішою характеристикою операційного циклу, що суттєво впливає на обсяг, структуру та ефективність використання оборотних активів, є його тривалість.

За даними таблиці можна зробити висновок про збільшення періоду обороту оборотних активів, який у 2016 році становив 22,1 день, у 2017 році цей показник становив 21,4 дні. У 2018 році період обороту оборотних активів збільшився на 1,9 дні порівняно з попереднім роком і становив 23,3 днів.

Періоду обороту грошей та їх еквівалентів зменшився з 4,2 днів у 2016 році до 3,1 дня у 2018 році. Періоду обороту дебіторської заборгованості збільшився з 4,8 дня у 2016 році до 6 днів у 2018 році. Тривалість операційного циклу збільшується з 25 днів в 2016 році до 26,4 днів в 2018 році. Така ситуація обумовлена збільшенням обсягів виручки від реалізації.

Важливим етапом дослідження є оцінка збалансованості змін обсягів прибутку підприємства та його оборотних активів. Адже за інших рівних умов, інвестиційно привабливим є той бізнес, який швидко зростає при збалансованості темпів росту оборотних активів і прибутку підприємства.

Таблиця 2.8

Динаміка показників оборотності ТОВ «Фірма Дарницький гастроном» за 2016-2018 рр.

Показники	2016 рік	2017 рік	2018 рік	Відхилення від попереднього періоду, тис.грн.	
				2017 рік	2018 рік
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	164683,3	166995,0	167531,7	2311,7	536,7
Собівартість реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	135040,3	136935,9	137376,0	1895,6	440,1
Оборотні активи, тис.грн.	9989,2	9810,4	10677,4	-178,8	867,0
Оборотність оборотних активів, разів	16,5	17,0	15,7	0,5	-1,3
Оборотність запасів, разів	22,7	21,6	21,1	-1,1	-0,5
Оборотність грошових коштів, разів	87,7	148,9	118,9	61,3	-30,0
Оборотність дебіторської заборгованості, разів	75,8	70,9	60,7	-4,9	-10,1
Оборотність кредиторської заборгованості, разів	9,5	10,4	11,9	0,9	1,5
Період обороту оборотних активів, дні	22,1	21,4	23,3	-0,7	1,8
Період обороту запасів, дні	16,0	16,9	17,3	0,8	0,4
Період обороту грошових коштів, дні	4,2	2,5	3,1	-1,7	0,6
Період обороту дебіторської заборгованості, дні	4,8	5,2	6,0	0,3	0,9
Період обороту кредиторської заборгованості, дні	38,3	35,0	30,6	-3,2	-4,4
Тривалість операційного циклу, дні	25,0	24,5	26,4	-0,5	1,9

Показники рентабельності оборотних активів ТОВ «Фірма Дарницький гастроном» представлені в табл. 2.9.

Показник рентабельності реалізації збільшився з 1,1% у 2016 році до 1,2% у 2018 році. Коефіцієнт рентабельності оборотних активів за досліджуваний період збільшився на 1,3%, його значення на кінець досліджуваного періоду залишається доволі високим і становить 19,4%.

Рентабельність дебіторської заборгованості у 2016 році становить 83,3%, у 2017 році порівняно з попереднім періодом зменшується на 3,4% і становить 79,9%, проте у 2018 році показник рентабельності дебіторської заборгованості зменшився на 4,7 п.п. і становив на кінець досліджуваного періоду 75,2%, що є доволі високим для підприємства.

Таблиця 2.9

Динаміка показників рентабельності ТОВ «Фірма Дарницький гастроном» за 2016-2018 рр.

%

Показники	2016 р.	2017р.	2018 р.	Відхилення від попереднього періоду (п.п.)	
				2017 р.	2018 р.
Коефіцієнт рентабельності реалізації	1,1	1,1	1,2	0,0	0,1
Коефіцієнт рентабельності оборотних активів	18,1	19,2	19,4	1,1	0,2
Коефіцієнт рентабельності дебіторської заборгованості	83,3	79,9	75,2	-3,4	-4,7
Коефіцієнт рентабельності грошових коштів	96,4	167,9	147,3	71,5	-20,7

Коефіцієнт рентабельності грошових коштів на початок досліджуваного періоду становив 96,4%, у 2017 році його значення збільшилось до 167,9%. У 2018 році значення показника рентабельності грошових коштів зменшилось на 20,7 п.п. і становило 147,3%.

Важливе значення в процесі аналізу оборотних активів має дослідження зміни рентабельності оборотних активів підприємства та оцінювання її впливу на зміну факторів: рентабельності реалізації та швидкості обороту оборотних активів.

Аналіз впливу факторів на рентабельність оборотних активів наведено в табл. 2.10.

Таблиця 2.10

Аналіз впливу оборотності та рентабельності реалізації на рентабельність оборотних активів (за моделлю Дюпон-каскад)

Показники	2016 р.	2017 р.	2018р.	Абсолютне відхилення	
				2016р.	2017 р.
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.	164683,33	166995,00	167531,67	2311,67	536,67
Чистий прибуток, тис. грн.	1811,33	1883,09	2074,94	71,76	191,85
Середній обсяг оборотних активів, тис. грн.	9989,20	9810,40	10677,40	-178,80	867,00
Рентабельність реалізації, %	1,10	1,13	1,24	0,03	0,11
Коефіцієнт оборотності оборотних активів, раз	16,49	17,02	15,69	0,54	-1,33
Рентабельність оборотних активів, %	18,13	19,19	19,43	1,06	0,24
Зміна рентабельності оборотних активів за рахунок:					
рентабельності реалізації, %	-	-	-	0,46	1,89
коефіцієнта оборотності активів, %	-	-	-	0,60	-1,65

За даними табл. 2.10 можна зробити висновок, що рентабельність оборотних активів у 2017 році збільшилась порівняно з попереднім роком на 1,06%, що відбулось за рахунок збільшення рентабельності реалізації на 0,46% та за рахунок збільшення коефіцієнта оборотності на 0,6%. У 2018 році відбулось збільшення показника рентабельності на 0,24%, в тому числі за рахунок збільшення показника рентабельності реалізації на 1,89%. Одночасно у 2018 році відбулось зменшення показника рентабельності реалізації на 1,65% за рахунок зниження коефіцієнта оборотності активів.

Під ліквідністю будь-якого активу розуміють його здатність трансформуватись в грошові кошти, а ступінь ліквідності визначається тривалістю часового періоду, впродовж якого ця трансформація може бути здійснена. Чим коротший період, тим вища ліквідність даного виду активів.

Говорячи про ліквідність підприємства, мається на увазі наявність у нього оборотних коштів в розмірі достатньому для погашення короткострокових

фінансових зобов'язань. Основною ознакою ліквідності є формальне перевищення (у вартісній оцінці) оборотних активів над короткостроковими пасивами. Чим більше це перевищення, тим кращий фінансовий стан підприємства з точки зору ліквідності. Якщо величина оборотних активів недостатньо велика у порівнянні з короткостроковими пасивами, стан підприємства нестійкий – може виникнути ситуація, коли воно не буде мати достатньо коштів для розрахунку по своїм зобов'язанням. Рівень ліквідності підприємства оцінюється з допомогою коефіцієнтів ліквідності. Ліквідність та платоспроможність можуть оцінюватись з допомогою абсолютних та відносних показників.

Для розрахунку показників ліквідності доцільно розділити оборотні активи за ступенем їх мобільності. Грошові кошти та їх еквіваленти – найбільш ліквідні активи, які можуть бути використані для виконання поточних зобов'язань негайно.

Динаміка показників ліквідності та платоспроможності наведена в табл. 2.11. Станом на 1.01.2016 року коефіцієнт абсолютної ліквідності становив 0,12, станом на 1.01.2017 даний показник зменшився на 0,04 і становив 0,08, що є нижчим від оптимального значення, яке становить 0,2-0,4. Станом на 1.01.2018 року коефіцієнт абсолютної ліквідності становить 0,1. Проміжний коефіцієнт покриття станом на 1.01.2016 року становив 0,25, станом на 1.01.2016 даний показник зменшився на 0,1 і становив 0,24, що є нижчим від оптимального значення, яке становить 2.

Станом на 1.01.2018 року проміжний коефіцієнт покриття становить 0,31. Загальний коефіцієнт покриття станом на 1.01.2016 року становив 0,62, станом на 1.01.2017 даний показник збільшився на 0,5 і становив 0,67, що є вищим від оптимального значення.

Таблиця 2.11

**Динаміка показників ліквідності та платоспроможності
ТОВ «Фірма Дарницький гастроном» за 2016-2018 рр.**

Показники	на 1.01.2016р.	на 1.01.2017р.	на 1.01.2018р.	Відхилення від попереднього періоду	
				на 1.01.2016р.	на 1.01.2017р.
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,12	0,08	0,10	-0,04	0,03
Проміжний коефіцієнт покриття	0,25	0,24	0,31	-0,01	0,07
Загальний коефіцієнт покриття	0,62	0,67	0,79	0,06	0,11

Станом на 1.01.2016 року проміжний коефіцієнт покриття становить 1,1, станом на 1.01.2017 року показник зменшується на 0,1 і становить 1, що є нижчим від рекомендованого оптимального значення – 2.

Таким чином за результатами здійсненого аналітичного дослідження можна зробити висновок про те, що на підприємстві використовується агресивна модель фінансування оборотних активів, тобто довгострокові зобов'язання є джерелом покриття необоротних активів та постійної частини оборотних активів, за рахунок чистого оборотного капіталу фінансується лише постійна частина оборотних активів. Така політики є досить ризиковою з позиції ліквідності, підтвердженням чого є значення показників ліквідності, всі значення яких є нижчими від рекомендованих оптимальних значень.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПОЛІТИКИ УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ ПІДПРИЄМСТВА

Визначення потреби в оборотних активах є необхідною передумовою ефективного їх використання. Формування оборотних активів в недостатньому обсязі буде ускладнювати нормальне протікання господарської діяльності і може викликати перебої в ньому. Надлишок сформованих оборотних активів сприятиме виникненню додаткових витрат на їх зберігання, а також недоотримання прибутку від їх використання.

Передумовою для розробки балансу оборотних коштів підприємства торгівлі є планування доходів та витрат. Метою розробки плану доходів та витрат є визначення планового обсягу чистого доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), суми чистого прибутку, який залишається в розпорядженні підприємства наприкінці планового періоду. На першому етапі доцільно визначити плановий обсяг чистого доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), оскільки обсяг оборотних активів залежить від зміни обсягу чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг). Прогнозування обсягу чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) підприємства можна здійснити за допомогою використання наступних методів: економіко-статистичного методу (базується на визначенні тенденцій зміни базового показника та екстраполяції даної тенденції на плановий період за умови незмінності інших показників); факторно-аналітичного методу (визначення характеру залежності базового показника від зміни пов'язаних з ним показників та екстраполяція тенденції зміни пов'язаних показників на зміну базового показника у плановому періоді).

За результатами здійсненого аналізу можна зробити висновок про наявність чіткої тенденції до зростання обсягу чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг). За наявності такої ситуації плановий обсяг

чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) можна визначити методом екстраполяції за допомогою обчислення середньорічного темпу зміни чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), який становить 100,1%, відповідно плановий обсяг чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) становить 168974,3 тис.грн.

Плановий обсяг собівартості реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) доцільно визначати виходячи з середньорічної питомої ваги даного показника в загальному обсязі чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), який становить 80%. Таким чином, плановий обсяг собівартості реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) складе 135179,4 тис.грн.

Плановий розмір операційних витрат ТОВ «Фірма Дарницький гастроном» (адміністративні витрати, витрати на збут та інші операційні витрати) можна визначити на основі даних щодо планового обсягу чистого доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) та рівня операційних витрат у відсотках до чистого доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), що склався в середньому за досліджуваний період, який становить 18,7%. Таким чином розмір операційних витрат у плановому періоді становитиме 31541,9 тис.грн.

Плановий обсяг інших операційних доходів розраховано на основі середньорічного темпу зміни даного показника за 2015-2017 роки. Таким чином, планове значення інших операційних доходів становить 30415,4 тис. грн.

Наступним кроком є безпосередня розробка плану доходів та витрат ТОВ «ФІРМА ДАРНИЦЬКИЙ ГАСТРОНОМ», який наведено у табл. 3.4.

Цей план є необхідним документом для складання балансу оборотних коштів підприємства на плановий період, оскільки дозволяє визначити суму чистого прибутку підприємства, яка залишається в його розпорядженні як

джерела формування власних фінансових ресурсів планового періоду. Розмір чистого фінансового результату визначено методом прямого розрахунку.

Таблиця 3.1

**План доходів та витрат ТОВ «Фірма Дарницький гастроном»
на 2019 рік**

тис.грн.

Показники	Фактичні значення, тис.грн.			2019 рік (план)
	2016 рік	2017 рік	2018 рік	
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	164683,3	166995,0	167531,7	168974,3
Собівартість реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	135040,3	136935,9	137376,0	135179,4
Валовий прибуток (комерційний дохід)	29643,0	30059,1	30155,7	33794,9
Інші операційні доходи	1646,8	1670,0	1675,3	1343,0
Операційні витрати	29643,0	30059,1	30155,7	31541,9
Інші доходи	562,1	626,5	855,1	123,1
Фінансовий результат від операційної діяльності (прибуток)	2208,9	2296,5	2530,4	3596,0
Витрати (дохід) з податку на прибуток	397,6	413,4	455,5	647,3
Чистий фінансовий результат (прибуток)	1811,3	1883,1	2074,9	2948,7

Врахувавши прогнозне значення валового прибутку (комерційного доходу), інших операційних доходів, операційних витрат та очікувану ставку податку на прибуток, обчислимо суму чистого фінансового результату в плановому періоді (ЧПпл) за такою формулою :

$$ЧП_{пл} = ВП_{пл} + ІД_{пл} - ОВ_{пл} - ПП_{рпл} \quad (3.1)$$

де $ПП_{рпл}$ – сума податку на прибуток в плановому періоді;

$ІД_{пл}$ – сума інших операційних доходів в плановому періоді;

ВПпл – сума валового прибутку в плановому періоді;

ОВпл – сума операційних витрат в плановому періоді.

Таким чином, у 2019 році чистий прибуток ТОВ «Фірма Дарницький гастроном» дорівнюватиме 2948,7 тис.грн. Результати проведених вище розрахунків можуть бути використані для визначення обсягу оборотних активів ТОВ «Фірма Дарницький гастроном» в плановому періоді. Так, використовуючи плановий обсяг собівартості реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) і період обороту запасів звітного періоду, визначимо потребу у формуванні запасів підприємства торгівлі (Зпл) в плановому періоді за такою формулою:

$$З_{пл} = \frac{СВВ_{пл} \times ПОз}{Д} \quad (3.2)$$

де ПОз - середній період обороту запасів періоду, дні;

СВВпл - обсяг собівартості реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) планового періоду;

Д - кількість днів у плановому періоді.

Отже, потреба в запасах ТОВ «Фірма Дарницький гастроном» у 2019 році становитиме 6481,0 тис.грн. На основі дослідження політики управління оборотними активами на визначено наступні завдання, які необхідно вирішити для прискорення оборотності оборотних активів у майбутньому періоді: оптимізація дебіторської заборгованості; скорочення періоду обороту товарних запасів.

Для того, щоб визначити оптимізований плановий обсяг товарних запасів, доцільно провести АВС-аналіз товарних запасів. Метод АВС полягає в розбитті номенклатури реалізованих товарів на три підмножини А, В, С за їх питомою вагою в загальному обсязі товарних запасів або товарообороту. До групи «А» включають найбільш дорогі та коштовні товари, на частку яких припадає приблизно 75-80% загального товарообороту, але вони складають лише 10-20% в загальній кількості

товарів, які знаходяться на зберіганні. До групи «В» відносять середні за вартістю товари. Їх частка в загальній кількості запасів складає приблизно 10-15%, але у вартісному виразі вони забезпечують 30-40% товарообороту. До групи «С» включають найдешевші товарні запаси. Вони становлять 5-10% від загального обсягу товарообороту, проте займають 40-50% загальної кількості товарних запасів. Результати проведення АВС-аналізу товарних запасів наведено в таблиці 3.2.

Таблиця 3.2

АВС-аналіз обсягів товарних запасів

Товари і товарні групи	Питома вага, %	Наростаючий підсумок по питомій вазі, %	Група
1	2	3	4
Горілка та вироби лікеро-горілчані	20,7	20,7	А
Вина	16,0	36,7	А
Чай, кава	9,9	46,6	А
Молоко та продукти молочні	8,7	55,2	А
Пиво	7,1	62,4	А
М'ясо копчене, солоне та ковбасні вироби	6,0	68,4	А
Вироби тютюнові	4,5	72,9	В
Олії рослинні	3,5	76,4	В
Овочі	3,2	79,6	В
Вина ігристі	3,1	82,7	В
Інші продовольчі товари	2,3	85,0	С
Сир сичужний, плавлений та кисломолочний	2,1	87,1	С
Вироби борошняні кондитерські	2,1	89,2	С
Вироби макаронні	1,9	91,1	С
Масло вершкове	1,7	92,8	С
Крупи	1,5	94,3	С
Цукор	1,6	95,8	С
Напої безалкогольні	1,3	97,1	С
Води мінеральні	1,1	98,3	С
Борошно	0,5	98,8	С

Продовження таблиці 3.2

1	2	3	4
Риба і морепродукти харчові	0,4	99,2	С
Яйця	0,3	99,5	С
Вироби хлібобулочні	0,2	99,7	С
Сіль	0,2	99,9	С
Маргарин	0,1	100,0	С
Всього	100		

В нашій роботі припустимо, що для товарів групи А обсяги залишків товарних запасів можна оптимізувати на рівні 5%, для товарів групи В – 10%, для товарів групи С – 15%.

Таблиця 3.3

Оптимізований обсяг товарних запасів на 2019 рік

Товари і товарні групи	2019 (план)	Рівень оптимізації (зниження) від прогнозного значення, %	2019 (план опт.)
1	2	3	4
Горілка та вироби лікєро-горілчані	206,86	5	1272,1
Вина	40,70	5	986,3
Чай, кава	250,96	5	607,9
Молоко та продукти молочні	20,01	5	534,1
Пиво	25,77	5	439,8
М'ясо копчене, солоне та ковбасні вироби	83,87	5	368,5
Вироби тютюнові	15,68	10	286,4
Олії рослинні	15,00	10	225,9
Овочі	318,18	10	186,2
Вина ігристі	201,82	10	181,6
Інші продовольчі товари	387,88	15	144,4
Сир сичужний, плавлений та кисломолочний	100,73	15	135,6
Вироби борошняні кондитерські	562,22	15	118,3
Вироби макаронні	72,48	15	103,7
Масло вершкове	1339,06	15	92,1
Крупи	1038,24	15	82,9
Цукор	139,20	15	85,6
Напої безалкогольні	6,52	15	71,3

Продовження таблиці 3.3

1	2	3	4
Води мінеральні	108,37	15	61,6
Борошно	121,96	15	34,6
Риба і морепродукти харчові	639,93	15	21,9
Яйця	159,56	15	17,0
Вироби хлібобулочні	97,54	15	12,7
Сіль	462,91	15	13,3
Маргарин	169,92	15	5,5
Всього	6479,70		6089,5

Таким чином загальний обсяг зниження товарних запасів у 2019 році становитиме 391,7 тис.грн.

Для обчислення потреби підприємства торгівлі в оборотних активах, які відволікаються у формування дебіторської заборгованості (ДЗпл), скористаємося такою формулою :

$$Z_{пл} = \frac{ЧДпл \times ПОдз}{Д} \quad (3.3)$$

де ПОдз – середній період обороту дебіторської заборгованості періоду, дні;
ЧДпл – обсяг чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) планового періоду, тис.грн.;

Д - кількість днів у плановому періоді.

Отже, потреба підприємства у дебіторській заборгованості становитиме 2777,7 тис.грн. Для досліджуваного підприємства доцільно застосовувати наступні заходи щодо подальшого управління процесом формування дебіторської заборгованості: забезпечити необхідну якість дебіторської заборгованості шляхом формування стандартів оцінки покупців і диференціації умов надання кредиту, здійснити заходи щодо захисту дебіторської заборгованості від знецінення, сформувати систему кредитних умов та здійснити заходи по управлінню швидкістю погашення дебіторської заборгованості. Забезпечення необхідної якості дебіторської заборгованості шляхом формування стандартів оцінки покупців і диференціації умов

надання кредиту є частковою запорукою її погашення у встановлений термін.

Проведення цієї роботи передбачає:

1. Всебічну оцінку партнерів, яким надається комерційний або споживчий кредит, з точки зору їх надійності як дебіторів. Для цього слід вивчити їх організаційно-правовий статус, майнове становище, ділову репутацію, термін роботи та інші фактори. Проведенню цієї роботи буде сприяти формування реєстру боржників.

2. Визначення максимальної суми боргу, який надається одному дебітору (так званий кредитний ліміт). Розмір кредитного ліміту встановлюється диференційовано за групами дебіторів залежно від оцінки ризику непогашення дебіторських зобов'язань та умов надання кредиту.

3. Використання різних форм забезпечення повернення боргу найбільш великих за обсягом дебіторів (банківські гарантії, страхування фінансових ризиків угоди у зовнішнього спеціалізованого страховика).

4. Юридичне виважене (легітимне) оформлення всіх документів, що регламентують взаємовідносини з дебіторами, їх обов'язки щодо обсягів, термінів та умов повернення боргу.

Щодо заходів по управлінню швидкістю погашення дебіторської заборгованості доцільним є застосування процедури інкасації дебіторської заборгованості та побудова ефективних систем контролю за рухом і своєчасною інкасацією дебіторської заборгованості. У складі цієї процедури повинні бути передбачені строки й форми надання попереднього й наступного нагадувань покупцям про дату платежів, можливості й умови пролонгації боргу по наданому кредиту, умови порушення справи про банкрутство неспроможних дебіторів.

Застосування системи наведених заходів дасть змогу скоротити період обороту товарної дебіторської заборгованості на 2 дні (виходячи з досвіду роботи інших підприємств торгівлі). Таким чином, потреба підприємства у дебіторській заборгованості становитиме 1851,8 тис.грн.

Потреба у формуванні грошових коштів визначається через показник періоду їх обороту, що склався на підприємстві у попередньому періоді 3 дні, і становить 1435,1 тис.грн. За рахунок впровадження заходів, щодо прискорення інкасації грошових коштів їх період обороту у плановому періоді становитиме 2,8 дні.

Таким чином, ми можемо побудувати порівняльну таблицю фактичного, планового не оптимізованого та планового оптимізованого обсягу оборотних активів відповідно до принципів обраного типу політики їх формування (табл.3.4).

Таблиця 3.4

Зведена таблиця результатів оптимізації планового обсягу оборотних активів відповідно до обраного типу політики їх формування на 2019 рік

тис.грн.

Стаття оборотних активів	2018	2019	2019	Приріст 2019-2018	Приріст т 2019-2018	Приріст т 2019
	(факт)	(план, неопт.)	(план, опт.)	план	план	план
				(неопт),	(опт),	(неопт-опт.),
	А	Б	В	Б-А	В-А	Б-В
Запаси	6510,3	6481,2	6089,5	-29,1	-420,8	391,7
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	2153,1	2527,7	1685,1	374,6	-468,0	842,6
Дебіторська заборгованість за розрахунками:	213,0	250,0	166,7	37,0	-46,3	83,3
Гроші та їх еквіваленти	1408,9	1435,1	1296,2	26,2	-112,7	138,9
Всього оборотних активів	10677,4	10694,0	9237,5	16,6	-1439,9	1456,5

Отже, загальна потреба в оборотних активах ТОВ «Фірма Дарницький гастроном» у 2019 році з урахуванням заходів по їх оптимізації становить 9237,5 тис.грн.

Визначення планового обсягу оборотних активів є важливим етапом в управлінні оборотними активами. Оптимальна величина оборотних коштів повинна з одного боку забезпечувати безперебійне ефективне функціонування підприємства, з іншого боку мінімізувати наявність недіючих оборотних активів.

Управління оборотними активами тісно пов'язане з визначенням джерел їх фінансування. Джерелами фінансування оборотних коштів є фінансові ресурси, за рахунок яких вони формуються. Джерелами фінансування оборотних активів підприємства можуть бути його власні та притримані до них кошти, а також позиковий капітал. В різні моменти часу, в силу різноманітних причин величина кожного джерела фінансування в загальному обсязі джерел різна. Кожне підприємство намагається управляти структурою джерел фінансування оборотних активів, тобто досягти такого співвідношення внутрішніх та зовнішніх джерел, яке здійснювало б позитивний вплив на досягнення його стратегічних цілей. Реалізація цієї функції пов'язана з оцінкою переваг та недоліків використання в якості джерел фінансування оборотних активів власного та позикового капіталу в конкретних умовах господарювання.

При виборі джерел фінансування важливо також визначитись з таким їх складом, який би забезпечив прибуткове використання оборотних активів, а також, виходячи з менталітету власників підприємства, відповідав би прийнятій на підприємстві політиці фінансування оборотних активів. В якості критерію оптимізації структури джерел фінансування оборотних активів може виступати прийнятний рівень доходності та ризику в діяльності підприємства, мінімізація вартості джерел залучення.

Умовою оптимізації структури капіталу, що використовується для формування оборотних активів підприємства, є збалансування двох найважливіших завдань управління: зниження ціни формування (для забезпечення можливості зростання прибутковості використання) та

зниження ризику втрат (для забезпечення капіталом впродовж певного терміну).

Визначення прогнозного обсягу та складу джерел фінансування оборотних активів здійснювалось з урахуванням вказаних особливостей.

Власний капітал ТОВ «Фірма Дарницький гастроном» складається із зареєстрованого капіталу та нерозподіленого прибутку. У плановому періоді, як очікується, зареєстрований капітал досліджуваного підприємства торгівлі не зміниться і становитиме 10000 тис.грн. Загальний обсяг чистого прибутку, який прогнозується отримати у 2019 році, буде капіталізовано, тобто нерозподілений прибуток ТОВ «Фірма Дарницький гастроном» буде збільшуватися на планову величину чистого прибутку. Враховуючи вище зазначене, у 2019 році власний капітал досліджуваного підприємства торгівлі складе 14205,7 тис.грн.

Плановий розмір кредиторської заборгованості підприємства торгівлі (КЗпл) може бути визначений за наступною формулою:

$$K_{Зпл} = \frac{СВВп \times ПО_{кз}}{Д} \quad (3.4)$$

де $ПО_{кз}$ – період обороту кредиторської заборгованості, дні;

$СВВп$ – обсяг собівартості реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) планового періоду;

$Д$ – кількість днів у плановому періоді.

При розрахунку кредиторської заборгованості ТОВ «ФІРМА ДАРНИЦЬКИЙ ГАСТРОНОМ» у плановому періоді значення періоду її обороту 12 днів. Таким чином, кредиторська заборгованість досліджуваного підприємства торгівлі у 2019 році дорівнюватиме 11481,0 тис.грн. За результатами балансового методу розрахунків планових джерел фінансування оборотних активів було обрано наступні джерела фінансування: поточні зобов'язання за розрахунками, кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги.

Таблиця 3.5

Баланс оборотних коштів ТОВ «Фірма Дарницький гастроном» на 2019 рік

Оборотні активи	2019 рік	Джерела фінансування оборотних активів	2019 рік
1. Оборотні активи	9237,5	1. Власний оборотний капітал	3860,6
1.1. Запаси	6089,5	2. Поточні зобов'язання	13098,19
1.2. Дебіторська заборгованість	1851,8	2.1. Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	11481,0
1.3. Грошові кошти	1296,2	2.2. Інші поточні зобов'язання	1617,2
БАЛАНС	9237,5	БАЛАНС	9237,5

В цілому, процес фінансування оборотних активів повинен бути взаємно узгодженим із загальною комплексною стратегією фінансування діяльності підприємства. В якості джерел фінансування оборотних активів виступають поточні зобов'язання, зокрема кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуг, тобто підприємство використовує агресивну політику фінансування оборотних активів.

Виходячи із завдань управління оборотними активами можна виділити наступні основні критерії оцінки ефективності управління оборотними активами підприємств: достатність, рентабельність, ризик, вартість залучення. Показники рентабельності оборотних активів в плановому періоді представлені в табл. 3.6.

Таблиця 3.6

Показники рентабельності оборотних активів підприємства ТОВ «Фірма Дарницький гастроном» у плановому періоді

%

Показники	2018 рік	2019 рік	Відхилення від планового

		(план)	періоду
Коефіцієнт рентабельності реалізації	1,2	1,7	0,5
Коефіцієнт рентабельності оборотних активів	19,4	31,9	12,5
Коефіцієнт рентабельності запасів	31,9	48,4	16,6
Коефіцієнт рентабельності дебіторської заборгованості	75,2	159,2	84,0
Коефіцієнт рентабельності грошових коштів	147,3	227,5	80,2

В плановому періоді на підприємстві відбувається збільшення рентабельності реалізації на 0,5%, відбувається збільшення рентабельності оборотних активів в цілому на 12,5%, збільшення коефіцієнта рентабельності запасів відбувається на 16,6%.

Враховуючи практику фінансування підприємств торгівлі залежно від обраного підходу до фінансування мають виконуватись такі умови, наведені в табл. 3.7.

Таблиця 3.7

Рекомендовані значення загального коефіцієнта покриття окремих видів політики фінансування оборотних активів [65]

Вид політики фінансування оборотних активів	Значення загального коефіцієнта покриття (Кпл)
Агресивний підхід	$K_{пл} \geq 0,9$
Компромісний підхід	$K_{пл} \geq 1,0$
Консервативний підхід	$K_{пл} \geq 1,1$

Розрахунок показників ліквідності та платоспроможності підприємства у плановому період наведений в табл. 3.8.

Таблиця 3.8

Показники ліквідності та платоспроможності підприємства у плановому періоді

Показники	на 1.01.2018р.	на 1.01.2019р.	Абсолютне відхилення

Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,1	0,9	-0,1
Проміжний коефіцієнт покриття	0,31	0,32	0,1
Загальний коефіцієнт покриття	0,79	0,81	0,2

За даними табл. 3.8 можна зробити висновок про те, що всі показники ліквідності та платоспроможності у плановому періоді залишились майже незмінними, проте їх значення відповідають умові використання агресивної політики фінсування активів.

Динаміка показників оборотності оборотних активів, тривалості операційного та фінансового циклів наведено в табл. 3.9.

Таблиця 3.9

Динаміка показників оборотності ТОВ «Фірма Дарницький гастроном» за 2018-2019 рр.

Показники	2018 рік	2019 рік	Абсолютне відхилення
1	2	3	4
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	167531,7	168974,3	1442,6
Собівартість реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	137376,0	135179,4	-2196,6
Оборотні активи, тис.грн.	10677,4	9237,5	-1439,9
Оборотність оборотних активів, разів	15,7	18,3	2,6
Оборотність запасів, разів	21,1	22,2	1,1
Оборотність грошових коштів, разів	118,9	130,4	11,4

Продовження таблиці 3.9

1	2	3	4
Оборотність дебіторської заборгованості, разів	60,7	91,2	30,5
Оборотність кредиторської заборгованості, разів	11,9	11,8	-0,1
Період обороту оборотних активів, дні	23,3	20,0	-3,3
Період обороту запасів, дні	17,3	16,4	-0,9
Період обороту грошових коштів, дні	3,1	2,8	-0,3
Період обороту дебіторської заборгованості, дні	6,0	4,0	-2,0
Період обороту кредиторської заборгованості, дні	30,7	31,0	0,3
Тривалість операційного циклу, дні	26,4	23,2	-3,1
Тривалість фінансового циклу, дні	-4,3	-7,8	-3,5

За даними табл. 3.9 можна зробити висновок про зменшення тривалості операційного циклу у плановому періоді на 3,1 дні, що є позитивною тенденцією. У плановому періоді на підприємстві зберігається агресивна модель фінансування оборотних активів. Така модель фінансування оборотних активів є доволі ризиковою. Агресивний підхід до фінансування оборотних активів при відсутності збоїв у ході операційної діяльності забезпечує найбільш високий рівень ефективності їх використання. Однак будь-які збої в здійсненні нормального ходу операційної діяльності, викликані дією внутрішніх або зовнішніх факторів, призводять до суттєвих фінансових втрат через скорочення обсягу реалізації. Оборотний капітал формується в основному за рахунок позикового капіталу. Власний оборотний капітал відсутній. Це створює проблеми в забезпеченні поточної платоспроможності і фінансової стійкості підприємства, але дозволяє здійснювати господарську діяльність з мінімальною потребою у власному капіталі, тобто забезпечувати найбільш високий рівень його рентабельності. Для даної політики характерна висока оборотність оборотних активів, високий рівень рентабельності.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

Оборотні активи володіють пріоритетною роллю в забезпеченні платоспроможності, рентабельності та інших цільових результатів операційної діяльності підприємства. Складність управління оборотними активами обумовлена наявністю у їх переліку великої кількості складових елементів (запасів, дебіторської заборгованості, грошових коштів), кожен з яких потребує індивідуалізації управління.

За результатами проведеного аналізу можна зробити висновок про те, що на досліджуваному підприємстві оборотні активи займають переважаючу частку в загальному обсязі активів. На підприємстві спостерігається збільшення загального обсягу оборотних активів в порівнянні з базовим періодом – загальна сума оборотних активів збільшилась з 9989,2 тис. грн. у 2016 році до 10677,4 тис. грн., темп зміни базисний становить 106,8%. Найбільшу питому вагу у складі оборотних активів підприємства займають запаси: їх питома вага коливається від 59,4%, до 64,5%. На другому місці у складі оборотних активів знаходиться дебіторська заборгованість питома вага якої коливається від 17,9%. до 20,2% за досліджуваний період. Аналізуючи джерела формування оборотних активів можна зробити висновок що обсяг власного капіталу у 2017 році збільшився порівняно з попереднім роком на 25 тис.грн., темп зміни становив 100,2%, у 2018 році обсяг власного капіталу збільшився на 134 тис.грн. і становив 11257 тис.грн., темп зміни становив 101,2%. За досліджуваний період спостерігається тенденція до зменшення обсягу поточних зобов'язань, який у 2018 році зменшується на 1009,2 тис.грн. порівняно з попереднім роком. Підприємство використовує агресивну модель фінансування оборотних активів у 2016-2018 рр. З позиції ліквідності ця стратегія є надто ризиковою. За результатами проведеного аналізу можна зробити висновок про збільшення періоду обороту оборотних активів, який у 2016 році становив 22,1 день, у 2017 році цей показник становив 21,4 дні. У 2018 році період обороту оборотних

активів збільшився на 1,9 дні порівняно з попереднім роком і становив 23,3 днів. На основі дослідження політики управління оборотними активами на визначено наступні завдання, які необхідно вирішити для прискорення оборотності оборотних активів у майбутньому періоді: оптимізація дебіторської заборгованості; скорочення періоду обороту товарних запасів. Для досліджуваного підприємства доцільно застосовувати наступні заходи щодо подальшого управління процесом формування дебіторської заборгованості: забезпечити необхідну якість дебіторської заборгованості шляхом формування стандартів оцінки покупців і диференціації умов надання кредиту, здійснити заходи щодо захисту дебіторської заборгованості від знецінення, сформуванню ситему кредитних умов та здійснити заходи по управлінню швидкістю погашення дебіторської заборгованості. Забезпечення необхідної якості дебіторської заборгованості шляхом формування стандартів оцінки покупців і диференціації умов надання кредиту є частковою запорукою її погашення у встановлений термін.

Загальна потреба в оборотних активах ТОВ «Фірма Дарницький гастроном» у 2019 році з урахуванням заходів по їх оптимізації становить 9237,5 тис.грн. У плановому періоді на підприємстві відбувається збільшення рентабельності реалізації на 0,5%, відбувається збільшення рентабельності оборотних активів в цілому на 12,5%, збільшення коефіцієнта рентабельності запасів відбувається на 16,6%.

У плановому періоді всі показники ліквідності та платоспроможності у плановому періоді залишились майже незмінними, проте їх значення відповідають умові використання агресивної політики фінансування активів.

У плановому періоді відбувається зменшення тривалості операційного циклу на 3,1 дні, що є позитивною тенденцією. У плановому періоді на підприємстві зберігається агресивна модель фінансування оборотних активів. Для даної політики характерна висока оборотність оборотних активів, високий рівень рентабельності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бандурка О.М. Фінансова діяльність підприємства : підручник / О. М. Бандурка, М. Я. Коробов, П. І. Орлов, К. Я. Петрова. - 2-ге вид., перероб. і доп. – К. : Либідь, 2014. – 384 с.
2. Білик М. Д. Фінансовий аналіз : навч. Посібн. / М. Д. Білик. – К. : Изд-во КНЕУ, 2015. – 588 с.
3. Бланк И. А. Основы финансового менеджмента. – Т. 2. / И. А. Бланк. – К. : Изд-во «Ника-Центр». – 2010. – 549 с.
4. Бланк І.О. Управління фінансами підприємств: підручник / І.О. Бланк, Г.В. Ситник. – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2006. – 780 с.
5. Бланк И. А. Финансовый менеджмент : учебное пособие / И. А. Бланк. – К. : Вид-во «Ника-Центр», 2012. – 528 с.
6. Болюх В.З. Економічний аналіз: Навч. посібник / М.А. Болюх, В.З. Бурчевський, М.І. Горбатюк та ін.; За заг. ред. акад. НАНУ, проф. М.Г. Чумаченка. – Вид. 27-е, перероб. і доп. – К.: КНЕУ, 2016. –412 с.
7. Бугай В.З. Удосконалення методичного підходу щодо оцінки поточної ліквідності балансу підприємства/ В.З. Бугай, Є.Л. Білий // Вісник Запорізького національного університету. – Серія: Економічні науки. – 2010.– №1. – С. 28–33.
8. Ванькович, Д.В. Удосконалення механізму реорганізації управління фінансовими ресурсами підприємств: журнал «Фінанси України» / Д.В. Ванькович. – 2015. – № 9. – С.112-117
9. Василенко А.О. Планування рентабельності виробництва / А.О. Василенко // Вісник Економіка України. – 2014. – № 66. – С.100-106.
- 10.Верига Ю. А. Звітність підприємств : навч. посіб. / Ю. А. Верига, З. М. Левченко, І. Д. Ватуля. – К. : ЦУЛ, 2010. – 776 с.
11. Вовк В.А, Бугай О. О.Ліквідність та платоспроможність: економічна суть та експертна оцінка/ В.А. Вовк, О.О. Бугай // Галицький економічний вісник. – 2015.– №3. – С. 169–173.

12. Вознюк А.О. Оцінка фінансового стану підприємства як необхідна складова його економічного розвитку / А. О. Вознюк // Всеукраїнський науковий журнал. Інноваційна економіка. – 2013. - №11. – С.101-105.
13. Габузь О.С. Управління фінансовим станом організації / О.С. Габузь // Всеукраїнський науково-виробничий журнал. Інноваційна економіка. – 2014. – №12. – С.113-123.
14. Гарасюк О. А. Проблеми щодо сутності поняття «ділова активність підприємства» / О. А. Гарасюк // Вісник КТУ. – 2015. – № 22. – С. 63-78.
15. Гринькевич О. А. Інформаційно-аналітичне забезпечення управління діловою активністю підприємств / О. А. Гринькевич, Г. І. Кіндрацька // Економічний аналіз. – 2017. – Вип. 6. – с. 200- 215
16. Дем'яненко О.А. Теоретичні аспекти визначення рентабельності: монографія / О.А. Дем'яненко. - Х. : Вид-во «ІНЖЕК», 2016. – 486 с.
17. Дорошенко А.П. Оцінка ліквідності та платоспроможності в контексті діагностики загального фінансового стану підприємства / А.П. Дорошенко // Ефективна економіка. – 2010.– №3. – 150-156 с.
18. Єршова Н.Ю. Щодо питання аналізу та оцінки фінансової діяльності підприємства в сучасних умовах / Н.Ю. Єршова, М.М. Терземен // Вісник Нац. техн. ун-ту «ХПІ»: зб. наук. пр. Темат. вип. : Актуальні проблеми розвитку українського суспільства. – Харків: НТУ «ХПІ». – 2016. – №30. – с. 153-161.
19. Заїкіна О. О. Ділова активність в оцінці управління підприємством / О. О. Заїкіна // Харчова пром-ть. – 2015. – № 7. – С. 144-148.
20. Іванілов О. С. Економіка підприємства : підручник / О. С. Іванілов. – К. : Центр учбової літератури, 2014. — 728 с.
21. Ізмайлова. К. В. Фінансовий аналіз/ К. В. Ізмайлова. – 2-ге вид., стереотип. – К. : МАУП, 2013. – 221 с.

22. Ключник О. С. Вдосконалення комплексної оцінки фінансового стану підприємства / О. С. Ключник, О. В. Кондратюк // Науковий вісник Рівненського інституту ВНЗ "Відкритий міжнародний університет розвитку людини "Україна" – 2013. – № 1. – С. 120-127
23. Коваленко Л. О. Фінансовий менеджмент : навч. посіб./ Л. О. Коваленко, Л. М. Ремньова. – 3-тє вид., випр. і доп. – К. : Вид-во «Знання», 2010. – 483 с.
24. Комельна А.О. Моніторинг фінансового стану підприємства як інструмент управління / А.О. Комельна // Вісник Економіка України - 2014. – № 66. – С.156-162.
25. Коробов М. Я. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємств : навч. посіб. / М. Я. Коробов. – К. : Вид-во «Знання», КОО, 2011. – 99 с.
26. Короткевич О.В. Рентабельність господарської діяльності підприємств: структура, рівень, динаміка. / О.В. Короткевич – К. : Либідь, 2017. – 384 с.
27. Лахтіонова, Л. А. Фінансовий аналіз суб'єктів господарювання/ Л. А. Лахтіонова. – К. : КНЕУ, 2015. – 388 с.
28. Мазаракі А.А. та ін. Економіка торговельного підприємства: підручник / А.А. Мазаракі. Під ред. Проф. Н.М.Ушакової – К. : Вид-во «Хрещатик», 2013. – 800 с.
29. Марченко О. І. Фінансові аспекти ділової активності підприємств / О. І. Марченко // Фінанси України. – 2013. – № 5. – С. 136-143.
30. Мельник С.Ф. Економіка підприємства торгівлі / С.Ф. Мельник, Н.А. Покропивний // Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка». – 2011. – № 5. – С. 20-31.
31. Мец В. О. Економічний аналіз фінансових результатів та фінансового стану підприємства :навчальний посібник / В. О. Мец. – К. : Вища шк., 2017. – 278 с.

32. Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затверджений наказом Міністерства фінансів України від 07.02.2013 №73 зі змінами та доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http:// zakon.rada.gov.ua](http://zakon.rada.gov.ua)
33. Нестеренко Н. В. Ділова активність як невід’ємна частина фінансового стану підприємства/ Н. В. Нестеренко, О. Діхтяр // Економічний аналіз. – 2014. – № 10. – Частина 3. – С. 411.
34. Носова Є.А. Оцінка ліквідності та платоспроможності підприємства/ Є.А. Носова // Економіка. Проблеми економічного становлення. – 2015. – №2. – С. 58–64.
35. Обушак Т.А. Методологічні принципи управління фінансовим станом торговельного підприємства / Т.А. Обушак // Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. – 2014. – № 1. – С. 41–49.
36. Податковий кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http:// www.liga.com.ua](http://www.liga.com.ua)
37. Поддєрьогін М.Д. Фінанси підприємств : підручник / М. Д. Поддєрьогін, М. Д. Білик, Л. Д. Буряк та ін. – 6-те вид., перероб. і доп. – К. : КНЕУ, 2014. – 546 с.
38. Подольська, В. О. Комплексна оцінка фінансової стійкості підприємства / В. О. Подольська, О. О. Оржинська // Науковий вісник Полтавського університету споживчої кооперації : зб. Наук. Праць. – 2017. – № 4(35). – С. 136 – 142.
39. Положення (Стандарт) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість», затверджений наказом Міністерства фінансів України від 08.10.1999 р. № 237 зі змінами та доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http:// zakon.rada.gov.ua>
40. Рилєєв С.В. Роль політики управління оборотними активами в системі фінансового менеджменту підприємства / С.В Рилєєв, С.М. Юрій //

- Науковий вісник ЧТЕІ КНТЕУ. Сер. Економ. Науки. – 2014. – № 4 (36).
– С. 311-319.
41. Савицька Г.В. Економічний аналіз діяльності підприємства : навч. посіб. / Г. В. Савицька – К. : Знання, 2014. – 662 с.
42. Сергійчук Н.В. Використання показників фінансового стану підприємства при оцінці його інноваційного потенціалу / Н.В. Сергійчук // Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут». – Харків : Вид-во НТУ «ХПІ». – 2017. - №32. – с.123 – 128.
43. Сікора І. Особливості методики оцінки оборотних активів на виробничих підприємствах // Бухгалтерський облік і аудит, 2007. - №9. -с.13-18.
44. Тыжненко Л. А. Значение комплексной оценки финансового состояния для осуществления финансовой деятельности предприятия / Л. А. Тыжненко // Економіка розвитку. – 2013. – № 2. – С. 74–77.
45. Управління оборотними активами на підприємствах роздрібної торгівлі : монографія / Н.О. Власова. – Х. : ХДУХТ, 2014. – 258 с.
46. Філімоненков, О. С. Фінанси підприємств / О. С. Філімоненков – 2-ге вид. – К. : МАУП, 2012. – 328 с.
47. Цал-Цалко Ю. С. Статистичний аналіз фінансової звітності: теорія практика та інтерпретація : монографія / Ю. С. Цал- Цалко. – Житомир : Вид-во держ. технолог. ун-т, 2012. – 506 с.
48. Шелудько В. М. Фінансовий менеджмент / В. М. Шелудько . – К. : Знання, 2012. – 474 с.
49. Шеремет О. О. Фінансовий аналіз / О. О. Шеремет. – К., 2011. – 196 с
50. Яріш О. В. Фінансовий аналіз / О. В. Яріш, В. О. Подольська. – К. : ЦНЛ, 2013. – 254 с.

Додаток А

Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)

Стаття	Код рядка	2016 рік	2017 рік	2018 рік
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	164683	166995	167532
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	135040	136936	137376
Валовий: прибуток	2090	29643	30059	30156
Інші операційні доходи	2120	1647	1670	1675
Адміністративні витрати	2130	4941	5010	5026
Витрати на збут	2150	23056	23379	23454
Інші операційні витрати	2180	1647	1670	1675
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	2190	1647	1670	1675
Інші доходи	2240	562	627	855
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	2290	2209	2296	2530
збиток	2295			
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	398	413	455
Чистий фінансовий результат: прибуток	2350	1811	1883	2075

Додаток Б

Баланс (Звіт про фінансовий стан)

АКТИВ	Код рядка	2016	2017	2018
I. Необоротні активи				
Основні засоби	1010	17275,0	15867,2	14125,0
первісна вартість	1011	27810,0	25186,0	20560,0
знос	1012	10535,0	9318,8	6435,0
Усього за розділом I	1095	17275,0	15867,2	14125,0
II. Оборотні активи				
Запаси	1100	5936,9	6332,5	6510,3
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	1457,0	1759,2	2153,1
Дебіторська заборгованість за розрахунками:				
за виданими авансами		296,3	210,4	213,0
з бюджетом	1135	420,5	387,0	392,1
Гроші та їх еквіваленти	1165	1878,5	1121,3	1408,9
Усього за розділом II	1195	9989,2	9810,4	10677,4
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200			
Баланс	1300	27264,2	25677,6	24802,4

Закінчення додатку Б

ПАСИВ	Код рядка	2016	2017	2018
I. Власний капітал				
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	10000,0	10000,0	10000,0
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	1098,0	1123,0	1257,0
Усього за розділом I	1495	11098,0	11123,0	11257,0
III. Поточні зобов'язання і забезпечення				
Поточна кредиторська заборгованість за:				
товари, роботи, послуги	1615	14166,0	13147,2	11524,0
розрахунками з бюджетом	1620			
у тому числі з податку на прибуток	1621			
розрахунками зі страхування	1625	54,0	37,0	42,0
розрахунками з оплати праці	1630	270,0	178,0	220,0
за одержаними авансами	1635	50,0	85,0	91,0
із внутрішніх розрахунків	1645	369,0	421,0	387,0
Поточні забезпечення	1660	514,2	387,0	489,0
Доходи майбутніх періодів	1665			
Інші поточні зобов'язання	1690	743,0	299,4	792,4
Усього за розділом III	1695	16166,2	14554,6	13545,4
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700			
Баланс	1900	27264,2	25677,6	24802,4

